

Makrellterne *Sterna hirundo*

Global utbredelse

Makrellterna er utbredt i kyst- og innlandsområder over store deler av den palearktiske og nearktiske region, unntatt NV-Amerika. Mot sør opptrer arten i spredte bestander til Karibien, Nord- og Vest-Afrika, Midtøsten, Den persiske gulf og langs et belte som strekker seg fra Øst-Kashmir gjennom Tibet og Mongolia til Kina. Det er beskrevet i alt tre underarter, hvorav bare *hirundo* finnes i Europa.

Norsk utbredelse og habitatvalg

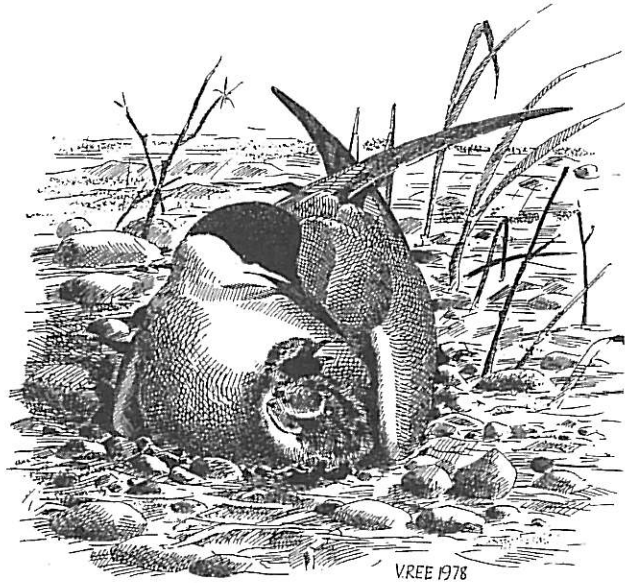
I Norge er makrellterna utbredt langs hele kysten fra svenskegrensa til Øst-Finnmark. Flere steder hekker den også ved ferskvann i innlandet, da fortrinnsvis i lavereliggende områder. Innlandshekking synes å ha blitt vanligere de siste tiårene, jf kartet i Haftorn (1971). Arten opptrer vanligst i de sørlige deler av landet, og blir gradvis mer sjelden jo lenger mot nord en beveger seg. Dette er motsatt av hva en finner hos rødnebbterna, som også er utbredt langs store deler av norskekysten. Makrellterna kan karakteriseres som en forholdsvis vanlig hekkefugl i kyst- og fjordstrøk nord til Helgeland. I resten av Nord-Norge opptrer den mer spredt og fåtallig, spesielt når en passerer Tromsø-Lyngområdet. Innlandshekking er mest utbredt på Østlandet nord til Ringerike-Mjøs-området og østover til svenskegrensa, samt i Trøndelag og Nord-Norge. Spredt innlandshekking finner også sted utenfor disse områdene, men forekommer sjelden på f.eks. Sørlandet.

Makrellterna velger vanligvis små holmer og skjær som hekkeplass, men kan også ta i bruk odder og nes som tilhører fastland. I mange av de store fjordene synes det å være begrenset tilgang på egnede hekkelokalteter, noe som kan gjenspeiles i artens utbredelse lokalt. I områder hvor makrellterna og rødnebbterna hekker side om side, ser det tross dette ut til at makrellterna gjennomgående opptrer i størst antall i midtre og indre kyst- og fjordstrøk, mens rødnebbterna i større grad dominerer i ytre kystområder. Reiret plasseres i åpent terreng, som regel forholdsvis nær vannflata. Den hekker ofte tett sammen med rødnebbterne, hettemåke og fiskemåke der disse artene forekommer.

Bestandsstørrelse og bestandsutvikling

Selv om makrellterna opptrer vanlig langs store deler av norskekysten, kan den ikke karakteriseres som direkte tallrik noen steder. Artens iøynefallende utseende og levesett kan i mange tilfeller gi inntrykk av at hekkebestanden er større enn den faktisk er. Hovedtyngden av bestanden er knyttet til kystområdene i Sør-Norge. Det er anslått at til sammen 10.000-20.000 par hekker i Norge. Usikkerheten kommer av at det ikke er foretatt fullstendige totalopptellinger for hele kysten, og at det foreligger forvekslingsmuligheter med rødnebbterne. Bildet kompliseres ytterligere ved at hekkebestanden kan svinge mye fra år til år og at det foretas hyppig skifte av hekkeplass, spesielt i nordlige landsdeler (Strann 1991).

Flere steder i Sør-Norge og Nord-Norge har det vært rapportert om tilbakegang i makrellternebestan-

den de seinere år, spesielt i områder som har vært utsatt for høy menneskelig aktivitet eller hvor det gjentatte år har vært betydelige egg- og ungetap forårsaket av bl.a. mink, rødrev og måker. Andre steder har arten hatt framgang, eller situasjonen synes å være stabil.

Hekkebiologi

Makrellterna hekker fortrinnsvis i små og mellomstore kolonier, men også enkeltvis. I SØ-Norge rommer koloniene sjelden flere enn 20-40 par, som oftest betydelig færre. Fra Vest-Agder/Rogaland og nordover kan kolonistørrelsen nå opp mot 100-200 par, i tillegg til et ofte betydelig innslag av rødnebbterne. Makrellterna blir vanligvis forplantningsdyktig i 3-4 års alderen. Eggleggingen starter aller tidligst i indre Oslofjord. Like etter følger Skagerrak-kysten, hvor et flertall av kullene er fullagte innen utgangen av mai. Videre mot vest og nord skjer eggleggingen gradvis seinere, i Finnmark gjerne ikke før mot slutten av juni. Det legges 2-3 (1-4) egg som ruges i ca. 21-23 døgn. Eggene plasseres åpent på bakken, enten i en liten fordypning eller i et enkelt reir bygd opp av plantedeler, tang, skjellrester eller småstein. Ungene forlater reiret etter et par døgn, men oppholder seg i nærheten av reiområdet fram til flygedyktig alder; 21-25 døgn. Hekkeplassen røpes gjerne av foreldrefuglens hissige atferd. Det er ikke uvanlig at samme par holder sammen over flere år (Strann 1991).

Trekkeforhold

Makrellterna er utpreget trekkfugl som ankommer Sør-Norge omkring månedsskiftet april-mai. Ytterligere en måned seinere innfinder den seg på hekkelassene lengst nord i landet. Den forlater landet i tidsrommet juli-september og tilbringer vinteren langs sør- og vestkysten av Afrika. Ringmerkingsgjenfunn viser at unger som klekkes langs kysten av Sør-Norge kan trekke ut av landet og over til Kontinentet allerede i midten av juli, dvs. meget kort tid etter at de er blitt flygedyktige. Den første sommeren tilbringer makrellterna i mer sørlige deler av Europa.

Ole Kristian Spikkeland

Makrellterne *Sterna hirundo*

526 ● Konstatert hekking

150 ● Sannsynlig hekking

164 ● Mulig hekking

Detaljeringsgrad: 10 x 10 km

